

ÓSEMkowe WIEŚCI

nr 1 2025/2026

NARODOWE
CZYTANIE

2025

Jan Kochanowski

(1530 - 1584)

Uważany za jednego z najwybitniejszych poetów polskiego renesansu i jednego z najważniejszych twórców literatury polskiej w ogóle. Jego życiorys odzwierciedla jego intelektualne zainteresowania i zaangażowanie w rozwój literatury polskiej.

Urodził się w 1530 roku w **Sycynie**, w szlacheckiej rodzinie. Rozpoczął naukę w szkole parafialnej, a następnie kontynuował ją na **Akademii Krakowskiej**, gdzie studiował między innymi humanistykę.

W 1552 roku wyjechał na studia do Królewca, a później do Padwy we Włoszech, gdzie pogłębiał swoją wiedzę z zakresu filologii klasycznej, filozofii i literatury. Spotkał tam wielu wybitnych humanistów europejskich.

Kariera

Praca na Dworze Magnackim

Po powrocie ze studiów zagranicznych, Kochanowski znalazł zatrudnienie na dworze biskupa **Piotra Myszkowskiego**. Myszkowski, który był mecenasem poety, odegrał kluczową rolę w rozwoju jego kariery. Zapewnił mu wsparcie finansowe oraz intelektualne, co pozwoliło Kochanowskiemu skupić się na twórczości literackiej. Dzięki pracy na dworach magnackich, Kochanowski miał możliwość nawiązywania kontaktów z innymi wybitnymi humanistami i literatami swojej epoki, co wzbogacało jego wiedzę i miało istotny wpływ na jego twórczość.

Praca na Dworze Królewskim

Jan Kochanowski pełnił funkcję sekretarza na dworze króla **Zygmunta Augusta**. Jego praca na tym stanowisku obejmowała nie tylko obowiązki administracyjne, ale również uczestnictwo w życiu intelektualnym i artystycznym dworu. Praca na dworze królewskim umożliwiła Kochanowskiemu wpływanie na rozwój literatury dworskiej oraz politykę kulturalną Rzeczypospolitej. Jego obecność na dworze przyczyniła się do propagowania renesansowych idei i wartości w literaturze i sztuce. W tym okresie powstało wiele z jego najważniejszych dzieł, m.in. fraszki, pieśni oraz tragedia „Odprawa posłów greckich”.

Małżeństwo i dzieci

W 1570 roku Jan Kochanowski ożenił się z **Dorotą Podlodowską**. Para miała sześcioro dzieci. Wśród nich były córki **Urszula** i **Hanna**, które zmarły w młodym wieku. Śmierć Urszuli była dla Kochanowskiego ogromnym ciosem i stała się inspiracją do napisania cyklu trenów, w którym poeta wyraził swój głęboki żal i ból po stracie dziecka.

Życie w Czarnolesie

Po ślubie Jan Kochanowski osiedlił się w majątku rodzinnym w Czarnolesie, gdzie spędził ostatnie lata swojego życia. Tam również powstało wiele z jego utworów. W Czarnolesie Kochanowski prowadził życie szlachcica ziemiańskiego, zajmując się zarządzaniem majątkiem, kontaktem z sąsiadami i wychowywaniem dzieci.

Śmierć i dziedzictwo

Zmarł nagle 22 sierpnia 1584 roku w Lublinie, prawdopodobnie na atak serca.

Jan Kochanowski odegrał kluczową rolę w rozwoju literackiego języka polskiego, wzbogacając go o nowe słownictwo i struktury gramatyczne, co miało ogromne znaczenie dla kształtowania polskiej tożsamości narodowej. Inspirował kolejne pokolenia poetów i pisarzy, takich jak Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Zygmunt Krasiński i wielu innych. Jego twórczość była punktem odniesienia i wzorcem dla wielu późniejszych twórców. Dzieła takie jak „Treny”, „Pieśni”, „Fraszki” czy „Odprawa posłów greckich” są uważane za skarby narodowe i są wciąż czytane, analizowane i podziwiane.

Czego współcześni mogą się nauczyć od Jana Kochanowskiego?

Pieśń XIV (Wy, którzy Pospolitą Rzeczą władacie...)

Wy, którzy Pospolitą Rzeczą władacie,
A ludzką sprawiedliwość w rękę trzymacie;
Wy, mówię, którym ludzi paść poruczono
I zwierzchności nad stadem Bożym powierzono,

Miejcie to przed oczyma zawždy swojemi,
Żeście miejsca zasiedli Boże na ziemi,
Z którego macie nie tak swe własne rzeczy
Jako wszystko ludzki mieć rodzaj na pieczy.

A wam więc nad mniejszemi zwierzchność jest dana,
Ale i sami macie nad sobą Pana,
Któremu kiedykolwiek z spraw swych uczynić
Poczet macie; trudnoż tam krzywemu wyńić.

Nie bierze ten Pan darów ani się pyta,
Jesli kto chłop czyli się grofem poczyta;
W siermiędze li go widzi, w złotych li głowach,
Jesli namniej przewinił, być mu w okowach.

Więc ja podobno z mniejszym niebezpieczeństwem
Grzeszę, bo sam się tracę swym wszeteczeństwem;
Przełożonych występki miasta zgubiły
I szerokie do gruntu carstwa zniszczyły.

W pieśni tej poeta formułuje pozytywny program odpowiedzialnego rządzenia. Współcześni mogą się od niego nauczyć, że prawdziwe przywództwo to służba dla wspólnoty, respektowanie prawa, postępowanie zgodnie z zasadami moralnymi oraz pokora wobec przemijalności urzędów. To uniwersalne wskazówki, które powinny przyświecać każdemu, kto w jakiegokolwiek epoce sprawuje władzę.

Pieśń IX (Nie porzucaj nadzieje...)

Nie porzucaj nadzieje,
Jakoć się kolwiek dzieje:
Bo nie już słońce ostatnie zachodzi,
A po złej chwili piękny dzień przychodzi.

Patrzaj teraz na lasy,
Jako prze zimne czasy
Wszystkłą swą krasę drzewa utraciły,
A śniegi pola wysoko przykryły.

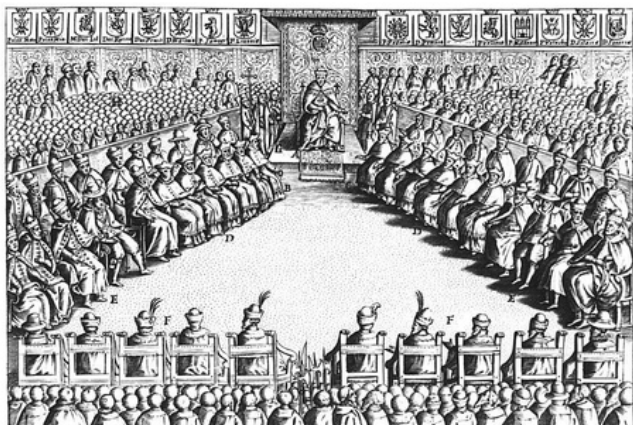
Po chwili wiosna przyjdzie,
Ten śnieg z nienagłą zéjdzie
A ziemia, skoro słońce jej zagrzeje,
W rozliczne barwy znowu się odzieje.

Nic wiecznego na świecie:
Radość się z troską plecie,
A kiedy jedna weźmie moc nawiętszą,
W ten czas masz ujrzeć odmianę naprędszą.

Ale człowiek zhardzieje,
Gdy mu się dobrze dzieje;
Więc też, kiedy go Fortuna omyli,
Wnet głowę zwiesi i powagę zmyli.

Lecz na szczęście wszelakie
Serce ma być jednakie;
Bo z nas Fortuna w żywe oczy szydzi,
To da, to weźmie, jako się jej widzi.

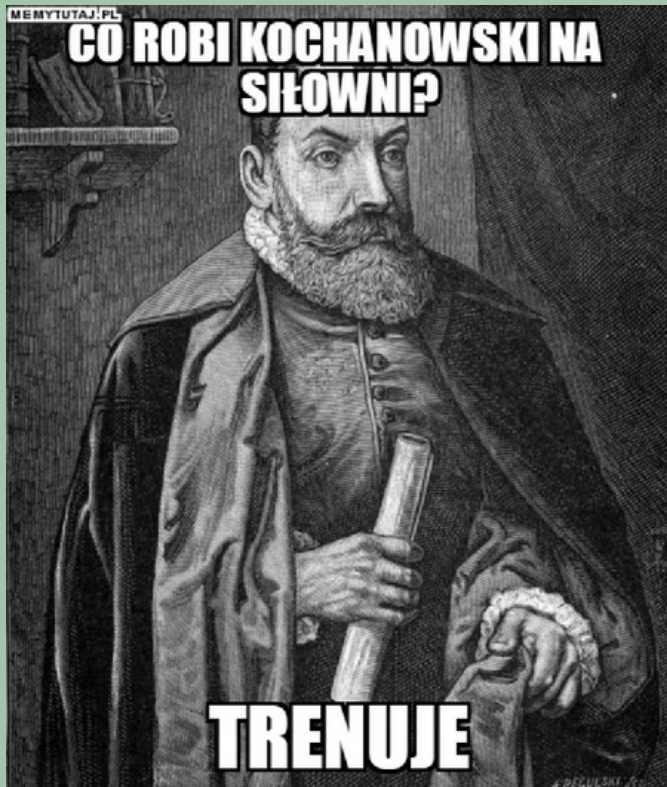
Ty nie miej za stracone,
Co może być wrócone:
Siła Bóg może wyrócić w godzinie;
A kto mu kolwiek ufa, nie zaginie.

A. Sacerdos Regis Maiestas. B. Archiepiscopus Gnesenensis Primas Regni. C. Archiepiscopus Leopoldinus Episcopus Senatus. D. Palatini. E. Castellani. F. Senatores. G. Magistri. H. Officiales Regni et Magni Ducatus Lithuanie. I. Senatores. J. Officiales Curie. K. Aulici et Secretarii R. M. Nobiles Regni et Magni Ducatus Lithuanie. L. Littere. M. 1573. Roma in Principibus Summi Pontificis.

W pieśni „Nie porzucaj nadzieje...” Jan Kochanowski uczy współczesnych zachowania stoickiego spokoju i wiary w lepsze jutro, podkreślając przemijalność cierpienia. Wskazuje, by nie tracić nadziei, gdyż nawet po najtrudniejszych momentach przyjdzie odmiana losu, co można zastosować do walki z niepewnością i codziennym stresem. Kochanowski uczy, by serce pozostawało „jednakie” w obliczu sukcesów i porażek, co pozwala zachować spokój i sprawia, że nie popadamy w skrajności.

O Kochanowskim na wesoło

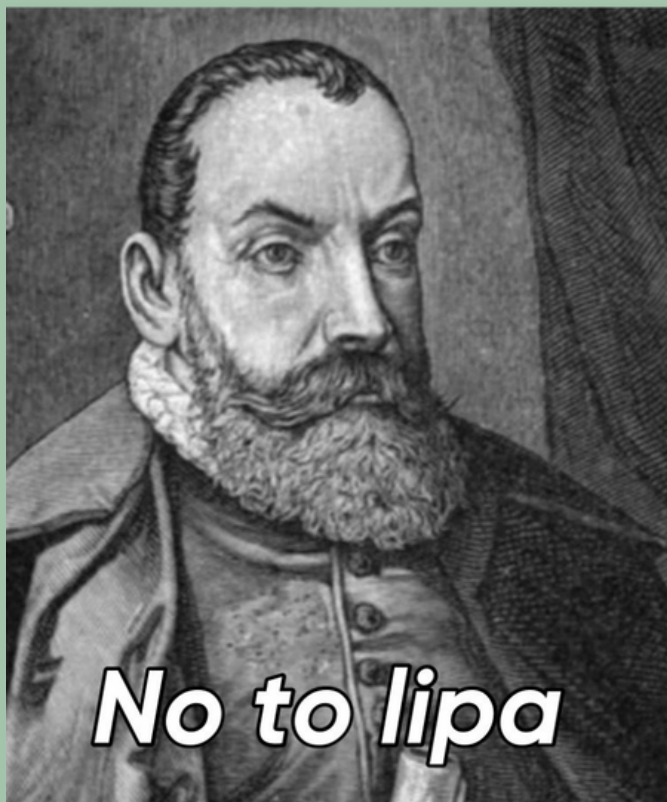

Jak Kochanowski nazwałby dzisiejszy dział komentarzy w Internecie?
„Na zdrowie (psychiczne)”

Dlaczego uczniowie lubią Kochanowskiego?
Bo jego fraszki są krótsze niż zadania z polskiego.

Dlaczego Kochanowski zawsze miał fanów?
Bo jego fraszki były jak memy renesansu.

Co Kochanowski powiedziałby, oglądając „Trudne sprawy”?
- No to lipa.

Jednodniówkę wydano z okazji Narodowego Czytania 2025 w Szkole Podstawowej nr 8 im. Bolesława Zygmunta Wirskiego w Chełmie. Gazetkę opracował zespół redakcyjny z klasy V a i b pod kierunkiem p. Sylwii Garbacz.